

گنج سُخن

از شاعران بزرگ پارسی‌گوی و
منتخب آثار آنان از رودکی تا بهار

www.ketab.ir

به اهتمام

اژدر کریمی

سرشناسه : کریمی، اژدر، ۱۳۲۵ -، گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور : گنج سخن: از شاعران بزرگ پارسی‌گوی و منتخب آثار آنان از رودکی
تا بهار / به اهتمام اژدر کریمی.
مشخصات نشر : تهران: آفتاب اندیشه، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری : ۲۹۸ ص.
شابک : 978-622-7381-37-5
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع : شعر فارسی، مجموعه‌ها
موضوع : Persian poetry - - collections :
موضوع : شاعران ایرانی
موضوع : Poets, Iranian :
رده‌بندی کنگره : PIR۴۰۳۲ :
رده‌بندی دیوبی : ۸۶۱/۰۰۸ :
شماره کتابشناسی : ۸۵۷۲۹۲۵

گنج سخن

مؤلف: اژدر کریمی

ناشر: آفتاب اندیشه

طرح جلد: حمید فریدی

چاپ اول: پاییز ۱۴۰۰

چاپ و صحافی: کتیبه ۰۹۱۲۳۳۴۸۸۵۸

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۸۱-۳۷-۵

قیمت: ۱۲۵۰۰۰۰ ریال

فهرست

۹۵	«عنصری»	۱۳	«رودکی»
۱۰۱	«عسجدی»	۲۲	«شهید بلخی»
۱۰۲	«عیوفی»	۲۵	«مُصعبی»
۱۰۷	«بوسعید»	۲۷	«بوشعیب»
۱۱۰	«فخر گرگانی»	۲۸	«خسروانی»
۱۱۸	«عُریان»	۳۰	«ابوشکور»
۱۲۰	«اسدی»	۳۴	«دقیقی»
۱۲۵	«قطران»	۴۲	«معروفی»
۱۲۹	«لامعی»	۴۴	«لوکری»
۱۳۵	«ناصر خسرو»	۴۵	«آغاجی»
۱۴۲	«مسعود سعد»	۴۷	«منجیک»
۱۵۰	«خیام»	۵۰	«طاهر چغانی»
۱۵۳	«معزی»	۵۲	«جنیدی»
۱۵۹	«سنایی»	۵۳	«منطقی»
۱۶۵	«جبل»	۵۵	«خسروی»
۱۷۱	«انوری»	۵۷	«رابعه»
۱۷۹	«فغانی»	۶۰	«عمار»
۱۸۲	«امیدی»	۶۲	«کسانی»
۱۸۶	«هاللی»	۶۸	«بشار مرغزی»
۱۹۲	«اهلی»	۷۰	«محمد عبده»
۱۹۷	«وحشی»	۷۲	«فردوسی»
۲۰۲	«محتشم»	۸۹	«فرخی»

مقدمه

این مقدمه را به قصد مرور در خلاصه‌یی از تاریخ شعر فارسی می‌نویسم و پیداست که در چنین وضعی پیش کشیدن بحث‌های مفصل و دادن توضیحات کافی و رای رسیدن منابع و مآخذ و حدس‌ها و اشارات گوناگون، نامقدور و احیاناً ناقص است. پیش از ورود در مطالعه تاریخ شعر فارسی لازم است بدانیم که در زبان اصلی و اساسی این اشعار، یعنی پارسی دری یا فارسی، از لهجه‌های جدید ایرانی که از حدود قرن سوم هجری (قرن نهم میلادی) به بعد جانشین لهجه ادبی پهلوی شده و جای آن را گرفته است.

زبان ایرانی و لهجه‌های آن

تاریخ لهجه‌های زبان ایرانی را که خود شعبه‌ای است از زبان هند و ایرانی و آن به نوبه خود شاخه‌ای از هند و اروپایی است به سه دوره تقسیم می‌شود: اول دوره لهجه‌های ایارنی کهن، دوم دوره لهجه‌های ایرانی میانه، سوم دوره لهجه‌های ایرانی نو.

لهجه‌های ایرانی کهن از راه‌های کتیبه‌های پارسی باستان، متون اوستایی، نام‌های مادی و سکایی قدیم شناخته می‌شود. در لهجه‌های پارسی باستان (از لهجه‌های غربی ایران) و اوستایی (از لهجه‌های کهن ایران باستان (از لهجه‌های غربی ایران) و اوستایی (از لهجه‌ها یکهن شرقی

ایران) از بسیاری جهات کلی به یکدیگر نزدیک می‌کند و از پاره‌یی جهات جزئی جدایی و افتراق صریح دارند. در هر یک از آن دو لهجه سه نوع مذکر و مؤنث و خنثی وجود دارد و اواخر اسامی و ضمائر هر دو لهجه در احوال مختلف فاعلی و ملکی و اضافی و ندایی و مفعول و غیره تغییراتی حاصل می‌کند.

پارسی باستانی گویا با لهجه عمومی اقوام دهگانه پارسی و زبان ادبی آن بود. هیأت قدیم خود در کتیبه‌های شاهان هخامنشی به خط میخی نوشته و نگاهداری شده است. قدیمی‌ترین آثار مکتوب این لهجه از حدود قرن ششم قبل از میلاد و مهم‌ترین آن کتیبه بیستون از داریوش بزرگ (۵۲۱-۴۸۶ ق.م.) است.

درباره اینکه لهجه اوستایی یعنی زبان متون اوستایی که از اواخر عهد ساسانی به بعد به خط اوستایی نوشته شده است، با هیئت‌های قدیم (گات‌ها و بعد از آن‌ها یسناها) در کدام یک از نواحی ایران قدیم رایج بوده است. لیکن چون اغلب اشارت جغرافیایی اوستایی به نواحی و اماک شرقی و شمال شرقی ایران صورت گرفته و میدان بیش‌تر اعمال قهرمانی و مذهبی آن ایران شرقی و شمال شرقی است، به حدس قریب به یقین می‌توان محیط اصلی رواج آن لهجه را همان نواحی یا یکی از نواحی شرقی و مولد و منشأ زردشت پیامبر را نیز در همان اقطار دانست. قدیم‌ترین قسمت اوستای موجود گات‌ها سروده زردشت، و مهم‌ترین نسک‌های موجود آن یسناها و ویشت‌هاست. گات‌ها خود پنج سرود از یسناهاست، تعیین قدمت گات‌ها بستگی تام با ثبات زمان زردشت دارد. این تاریخ را در صورت قبول به قول خاننوس لیدیایی به حدود یازده قرن قبل از میلاد می‌توان بالا برد، با این حال بعضی از محققان زمان زردشت را بدون دلایل قانع کننده تا حدود شش قرن قبل از میلاد پایین آورده‌اند.